

جایگاه نماز در مثنوی مولانا

مجتبی نوری

www.ketab.ir

سرشناسه: نوشادی، مجتبی، ۱۳۵۸ -
 عنوان و نام پدیدآور: جایگاه نماز در مثنوی مولانا/
 مجتبی نوشادی.
 مشخصات نشر: بوشهر: زمزمه‌های روشن، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۴ ص.
 شاب: ۵-۷۱-۶۶۱۸-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 مؤلف: مولوی، جلال‌الدین محمدبن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ ق. -
 بدگاه دربار: ماز
 شناسه اثر: ده: مولوی، جلال‌الدین محمدبن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲
 ق. مثنوی، پ. گزیده، شرح
 رده بندی ک. گ. ه: ۱۳۹۱ ن ۸ / PIR۵۳۰۷
 رده بندی دیویی: ۱۳۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۰۲۳۰

انتشارات: خانه‌ها، روشن

ایتر مرکزی:

۰۹۱۳۷۸۳۳۰

جایگاه نماز در مثنوی مولانا

مجتبی نوشادی

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

صفحه‌آرا: احمد شیخ‌زاده

طراح جلد: فاطمه محمدزاده

ویراستار: منصوره صبح‌نمایان

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

آدرس: بوشهر، خیابان سنگی، کوچه کنار بانک ملی شعبه

گلشن، انتهای کوچه، انتشارات زمزمه‌های روشن

صفحه	عنوان
۷	درآمد
	فصل اول
۱۱	دفتر اول و دوم
	فصل دوم
۳	دفتر سوم و چهارم
	فصل سوم
۶۹	دفتر پنجم و ششم
۹۹	سخن آخر
۱۰۵	واژه‌نامه
۱۰۸	منابع فارسی

درآمد

در این نوشتار به بررسی جنبه‌های مختلف نماز در کتاب ارزشمند مثنوی معنوی مولانا پرداخته شده است و شامل سه فصل است و در هر فصل دو دفتر از مثنوی در قالب ده گفتار مورد بررسی قرار گرفته است و مسائل مختلف نماز از دیدگاه شاعر آورده شده و پندهای آموزنده‌ای که در پشت هر حکایت است نمایانگر عظمت کار شاعر و توجه عمیقش به دین و نماز را بیان می‌کند.

ابتدا مولانا به جنبه‌های عرفانی نماز نگاه ویژه‌ای داشته و می‌توان به زیبایی آن را در اشعار دید. وی معتقد است در جامعه افرادی هستند، که عیوب خویش را ندیده، ولی در پی عیب‌جویی از دیگران هستند و یکی از آفت‌های جامعه را که نماز و عبادتشان مورد قبول قرار نگیرد را همین می‌داند و دیگر این‌که انجام ظاهری و تقلیدی عبادات است و نمازی را اشاره می‌کند که از ترس بهشت و جهنم است و فقط لقلقه‌ی زبانی باشد و فاقد ارزش است.

در داستان معروف موسی و شبان «کلمات شبان حکایت از آن دارد که او اهل انس است. خدا را در درون خویش که قلب عبد مؤمن است، دیده است و با آن‌که چشم وی از این دیدن خبر ندارد دلش با او انسی عاری از تکلف دارد که به مناجاتش صبغهی تشبیه می‌بخشد و موسی به مناجات شبان و لحن آمیخته به تشبیه که در این مناجات عاشقانه‌ی او هست

اعتراض می‌کند.» (زرین‌کوب، ۱۳۶۶: ۵۹)

این داستان پر مغز و آموزنده، «آینه تاریخ فرهنگ دینی است و عصاره‌ی در پیچیدن عقل با عشق، متکلم با عارف، تشبیه‌گر با تنزیه‌گر، شریعت و حقیقت، تجربت‌اندیشی و معرفت‌اندیشی را با خود دارد و با نازکی تمام، از خدا و عبادت و گوهر دین و ایمان و امن و پیامبری سخن می‌گوید.» (سروش، ۱۳۷۹: ۱۷۳)

قصه موسی و شبان معلوم می‌دارد که «قرب و رضای حق با پیروی از آداب و رسوم دست نمی‌دهد؛ با دل شوریده و عشق مقدس حاصل می‌آید.» (زرین‌کوب، ۱۳۶۶: ۵۱)

در آیه ۱۰۱، آیه ۱۰۲ و آیه ۱۰۳، نماز را برمی‌شمرد، که در آن موارد متعددی از نقد ظاهرین و کربه‌فک‌ان را بیان می‌کند. هم‌چنین اسرار و آداب نماز را به‌طور مفصل شرح داده و بریک از ارکان نماز را به زیبایی توضیح می‌دهد و فنا فی‌الله را فقط در انجام عبادت خالصانه و نماز عاشقانه محقق می‌داند. ما در اشعار مثنوی، درمی‌یابیم که مولانا نظرش به نماز، حقیقت این عمل است که دارای آثار و برکات فراوانی است. آثاری را که هم در دنیا می‌توان دید و هم به اجرش در آخرت امیدوار بود. سماری که با نیاز همراه باشد، دافع خیلی از گرفتاری‌هاست. نیاز بنده به خداوندی که خالق زیبایی‌هاست و به بنده‌ی خود می‌بالد و افتخار می‌کند.

در بخش‌هایی به جنبه‌های اخلاقی و تعلیمی پرداخته‌اند. سعد است و مولانا در جایی معتقد است لحظه‌ای تفکر، بهتر از سال‌ها عبادت و نماز بی‌اندیشه و طوطی‌وار است. تقلید کورکورانه را مضر و مانع بلاغ می‌داند.

اخلاص، توجه و حضور قلب در نماز را از شروط اصلی می‌داند. صبر بر ناگواری‌ها و رضا به قضای الهی را همیشه مدنظر باید داشت تا به رستگاری رسید و این‌ها را از موارد انسان کامل می‌داند و معتقد است هرگز به ریا نمی‌پردازد و مقاصد دنیوی خود را با نماز پیگیری نمی‌کند و خدا را

در تمام امور ناظر بر اعمال خود می‌داند و روح خود را گرفتار مادیات نمی‌کند و راه راست که راه انبیاست را در پیش می‌گیرد و با نماز و نیایش عارفانه، به درجه‌ای می‌رسد که در نهایت، خدا را با تمام وجود حس می‌کند.

در مثنوی مولانا، به کرات ارکان نماز مثل رکوع و سجده و قنوت و تشهد آورده شده است و می‌توان نتیجه گرفت درست است که به‌طور مستقیم منظر مولانا انجام این اعمال در نماز نیست، ولی یک هدف دارد و آن نیایش و پرستش است.

مولانا نماز را پاک کننده‌ی انسان از هر نوع پلیدی و ناپاکی می‌داند و مظهر عبادت و بندگی را با انجام این عمل قابل تقدیر و مؤثر می‌داند.